Els Coralliophilidae (Mollusca: Gastropoda) de les Illes Balears: primera cita de *Latiaxis sentix* (Bayer, 1971), *L. amaliae* (Kobelt, 1907) i *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832)

Joan PONS-MOYÀ, Guillem X. PONS i Manuel COLLADO

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Pons-Moyà, J., Pons, G.X. i Collado, M. 2001. Els Coralliophilidae (Mollusca: Gastropoda) de les Illes Balears: primera cita de *Latiaxis sentix* (Bayer, 1971), *L. amaliae* (Kobelt, 1907) i *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears,* 44: 67-71. ISSN 0212-260X. Palma de Mallorca.

Es relacionen totes les espècies de Coralliophilidae de les Illes Balears. En total són vuit les espècies pertanyents a la família presents a les Balears: *Coralliophila meyendorffii* (Calcara, 1845), *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832), *Coralliophila panormitana* (Monterosato, 1869), *Coralliophila squamosa* (Bivona, 1838), *Coralliophila* cf. *sofiae* (Aradas & Benoit, 1876), *Latiaxis babelis* (Requién, 1848), *Latiaxis amaliae* (Kobelt, 1907) i *Latiaxis sentix* (Bayer, 1971). Es fa especial referència al gènere *Latiaxis* amb dues espècies noves per a la fauna de les Balears: *Latiaxis amaliae* i *Latiaxis sentix* (aquesta darrera seria la segona cita per a la Mediterrània).

Paraules clau: *Coralliophilidae, cites noves,* Latiaxis sentix, Latiaxis amaliae, Coralliophila brevis, *Illes Balears.*

THE CORALLIOPHILIDAE (MOLLUSCA: GASTROPODA) FROM THE BALEARIC ISLANDS: FIRST RECORD OF *Latiaxis sentix* (BAYER, 1971), *L. amaliae* (KOBELT, 1907) AND *Coralliophila brevis* (BLAINVILLE, 1832). A checklist of Coralliophilidae species of Balearic Islands are given. Eigth species from the Balearic sea have been recorded: *Coralliophila meyendorffii* (Calcara, 1845), *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832), *Coralliophila panormitana* (Monterosato, 1869), *Coralliophila squamosa* (Bivona, 1838), *Coralliophila cf. sofiae* (Aradas & Benoit, 1876), *Latiaxis babelis* (Requién, 1848), *Latiaxis amaliae* (Kobelt, 1907) and *Latiaxis sentix* (Bayer, 1971). The genus *Latiaxis* is entitled to special interest, as two new species to the Balearic fauna are recorded: *Latiaxis amaliae* and *Latiaxis sentix* (this last species is a second record to the Mediterranean).

Keywords: *Coralliophilidae, new records,* Latiaxis sentix, Latiaxis amaliae, Coralliophila brevis, *Balearic Islands.*

Joan PONS-MOYÀ i Manuel COLLADO, Societat d'Història Natural de les Balears, carrer Sant Roc 4, 07001 Palma de Mallorca; Guillem X. PONS, Dept. de Ciències de la Terra (UIB), carretera de Valldemossa km 7,5, 07071 Palma de Mallorca (e-mail: ieagpb@clust.uib.es)

Recepció del manuscrit: 25-jun-01; revisió acceptada: 21-set-01.

Introducció

La família Coralliophilidae Chenu 1859 (Mollusca; Gastropoda) és un grup relativament petit estretament emparentat amb els Muricidae. Les seves espècie estan molt ben adaptades i especialitzades a viure com a depredadors o paràsits sobre coralls (gorgònies, madrèpores,...) i anèmones. Està representada al món per unes 260 espècies (Clover, 1982), 11 de les quals són presents a la Mediterrània (Taula 1). D'aquestes 11 espècies mediterrànies, a les Illes Balears, n'han estat citades vuit: *Coralliophila meyendorffii* (Calcara, 1845), *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832), *Coralliophila panormitana* (Monterosato, 1869), *Coralliophila squamosa* (Bivona, 1838), *Coralliophila* cf. *sofiae* (Aradas & Benoit, 1876), *Latiaxis babelis* (Requién, 1848), *Latiaxis amaliae* (Kobelt, 1907) i *Latiaxis sentix* (Bayer,1971). A més a més de les noves citacions de: *Latiaxis sentix, L. amaliae* i *Coralliophila brevis* (Blainville, 1832), altres dues espècies són cites molt recents (*Coralliophila panormitana* i *C.* cf. *sofiae*) (Pons-Moyà *et al.*, 1998).

Per a l'elaboració d'aquesta nota s'ha seguit la nomenclatura taxonòmica proposada per Sabelli *et al.* (1990-92). Seguidament, es comenten breument totes les noves cites així com els representats del gènere *Latiaxis* a les Illes Balears.

Coralliophila brevis (Blainville, 1832)

Espècie present a la Mediterrània i a l'Atlàntic conguda fins a les Illes Canàries (Poppe i Goto, 1991). És una espècie que viu a la zona infralitoral, normalment colonial.

Han estat recollides closques dins del contingut gàstric del rafel, *Trigla lyra* (Osteichthyes; Triglidae) del SW de Mallorca, procedent de material pendent de determinació específica a Pons-Moyà *et al.* (1998). És citada per primera vegada de les Illes Balears.

El gènere *Latiaxis* a les Illes Balears

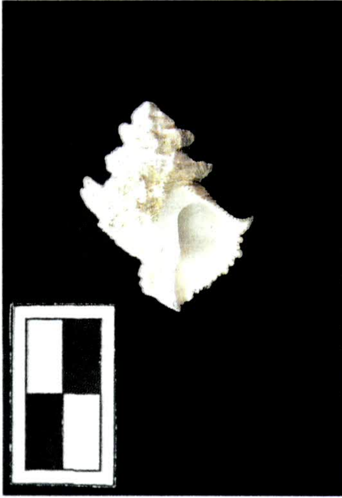
Latiaxis sentix (Bayer, 1971)

Latiaxis sentix fou descrita de les Antilles menors per Bayer (1971) de profunditats de 231-430 m en base a dos exemplars vius i una closca

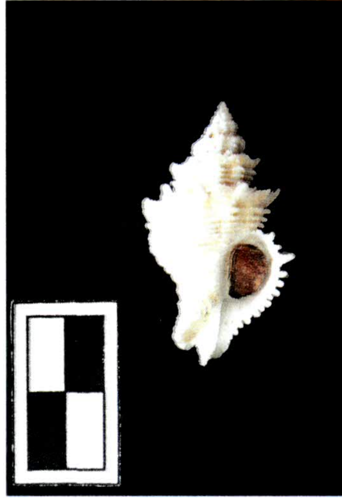
CORALLIOPHILIDAE

		Illes	Profundidat
	Coralliobia (Quoia) madreporarum (Sowerby, 1832)		
*	*Coralliophila brevis* (Blainville, 1832)	M	0-10
*	*Coralliophila meyendorffii* (Calcara, 1845)	M, Me, E, F, C	0-26
*	*Coralliophila panormitana* (Monterosato, 1869)	M	0-640
	Coralliophila richardi (Fischer P., 1882)		>896
	Coralliophila serrata (Coen, 1929 ex Monterosato ms.)		
*	*Coralliophila sofiae* (Aradas & Benoit, 1876)	M (cf)	60-1300
*	*Coralliophila squamosa* (Bivona, 1838)	M, Me	100-600
*	*Latiaxis amaliae* (Kobelt, 1907)	M	30-120
*	*Latiaxis babelis* (Requién, 1848)	M, E, F	2-30
*	*Latiaxis sentix* (Bayer, 1971)	M	350-400

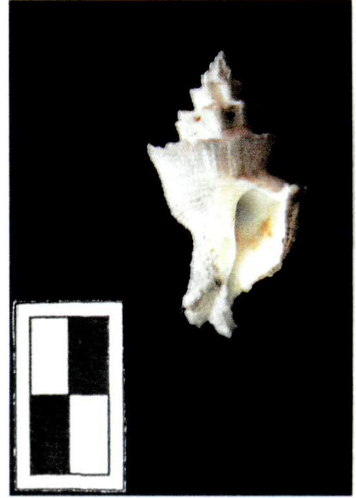
Taula 1. Coralliophilidae presents a la Mediterrània, (*) indica la seva presència a les Illes Balears. (M) Mallorca, (Me) Menorca, (E) Eivissa , (F) Formentera i (C) Cabrera.
Table 1. Coralliophilidae known from the Mediterranean Sea. (*) Presence in the Balearic Islands. (M) Mallorca, (Me) Menorca, (E) Eivissa , (F), Formentera and (C) Cabrera.

Latiaxis babelis (Requién,1848)
Escala 2 cn.

Latiaxis amaliae (Kobelt, 1907)

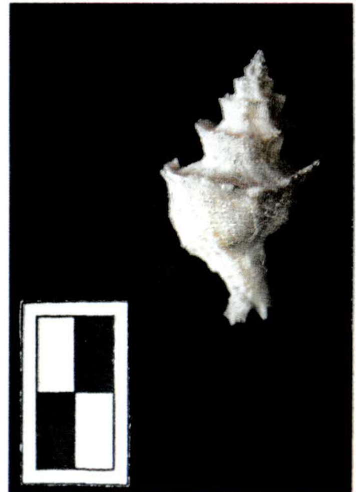
Latiaxis sentix (Bayer, 1971)

Latiaxis babelis (Requién, 1848)
Bar scale 2 cn.

Latiaxis amaliae (Kobelt, 1907)

Latiaxis sentix (Bayer, 1971)

en bon estat. A Europa ha estat citada en comptades ocasions, algunes closques a l'Atlàntic prop de Gibraltar i altres ja a la Mediterrània únicament a la zona sud oriental de l'illa de Sardenya a 374-380 m de profunditat (Cecalupo, 1985; Poppe i Goto, 1991). S'ha d'anar amb compte amb aquest darrer treball doncs Poppe i Goto (1991) permuten les fotografies de *L. babelis* amb *L. amaliae* i viceversa.

Descripció: closca de 37,5 mm d'altura, sòlida, amb l'espira elevada, superior a les donades per a la seva descripció a Bayer (1971) qui indica 28,6 mm per a l'holotipus i 16,35 i 36,2 mm per als paratipus. La darrera volta amb la carina fortament desenvolupada, girada cap a dalt. Aquesta és prima i amb els marges asserrats. A l'exemplar estudiat es troba menys expandit que els altres atlàntics i el de Sardenya. La closca es troba recorreguda per nombrosos cordonets espirals, més fins i nombrosos que a *L. amaliae* i *L. babelis,* i aquests són poc escamosos. Els cordonets superiors són igualment fins. La sutura és llisa i poc marcada. No s'observa cap expansió triangular en la carina. Això pot esser degut tant a un menor desenvolupament d'aquesta com per causa del desgast o rodament que hagi pogut sofrir la closca. L'obertura és oval, sense observar-se cap plegament aparent a l'interior del labre. Canal sifonal moderadament llarg. Fasciola sifonal amb acanalaments antics imbricats amb una forta callositat columelar blanca poc extensa. La closca presenta la seva coloració original blanca nacarada a l'interior, però la seva aparença general està enfosquida com és comú en les closques que s'han recuperat amb les mateixes circumstàncies.

El material estudiat fou una closca ocupada per un ermità pagúrid (Crustacea, Decapoda) associada als mol·luscs *Euspira fusca* i *Colus jeffreysianus* i grans fragments de coralls blancs pertanyents a *Lophelia prolifica* i *Madrepora oculata.* Aquest material procedia de la pesca d'arrossegament de fons d'entre 350 i 400 m, del SW de Mallorca. En principi aquest material fou assignat inicialment com a *Latiaxis* sp. (Pons-Moyà i Pons, 1999). Després de consultar la descripció original (Bayer, 1971) i comparar amb material procedent d'altres col·leccions s'ha pogut assignar específicament. Les cites d'aquesta espècie es corresponen amb pesques sobre fons batials, clarament situades a ambients de major profunditat que les altres dues espècies de *Latiaxis* de la Mediterrània: *L. amaliae* i *L. babelis.*

Latiaxis babelis (Requién, 1848)

A les Balears *L. babelis* és una espècie considerada com a molt rara encara que amb encara que Hidalgo (1917), a la seva monumental obra, no la cita de les Balears. Aquesta espècie fou citada per primera vegada a Balears per Gasull i Cuerda (1974) i per Pons-Moyà *et al.* (1998) dins del contigut gàstric del rafel (Trigla lyra) (Col. Pons), també s'han consultat algunes col·leccions particulars (Col. Garau, Col. Collado). A més a més d'aquestes cites per a Mallorca, Nordsieck (1982) la indica per a Eivissa i Ballesteros *et al.* (1987) per a Formentera. Trobada morta a s'Espardell (Formentera) (Col. Pons). A més a més, un dels autors (M.C.) l'ha observat viva a cinc localitats de Mallorca: a la badia de Pollença, a la colònia de Sant Pere, a sa Dragonera, entre Formentor i cala Sant Vicenç i a Formentor. La majoria de les observacions de *L. babelis* estaven localitzades en infractuositats, crulls o coves marines amb quasi total obscuretat, a excepció d'un individu observat movent-se sobre unes pedres a escassos 2 o 3 m de profunditat (Formentor), encara que la majoria de les obsevacions s'han realitzant entre els 20 i 30 m. Els individus observats quasi sempre apareixen en parelles. A vegades s'ha observat associat a *Coralliophila meyendorffii* (probablement la més comuna de les espècies de Coralliophilidae d'Europa) o a l'escàs *Trophon frasseri* (observat a sa Dragonera per un dels autors M.C.).

Latiaxis amaliae (Kobelt, 1907)

És la tercera espècie de Latiaxis de la Mediterrània. És una espècie raríssima i no havia estat citada de la fauna de les Balears. És coneguda només de la Mediterrània a on és més comuna a la zona més occidental.

Han estat recollits exemplars dins del contingut gàstric de *Trigla lyra* (Osteichthyes; Triglidae), material pendent de determinació específica a Pons-Moyà *et al.* (1998) i a xarxes

per a la pesca de la llagosta. També s'han consultat altres col·leccions particulars observant-ne alguns exemplars (Col. Garau).

Agraïments

Volem agrair l'ajuda d'en Pere Bover a l'hora de realitzar les fotografies i les portes obertes que sempre hem tengut per poder consultar la col·lecció malacològica de n'Antoni Garau.

Bibliografia

Ballesteros, M., Castelló, J., Gallés, M. i Sardà, R. 1987. *Invertebrados alguícolas marinos de las islas Pitiusas.* Consell Insular d'Eivissa i Formentera - Conselleria d'Ecologia i Medi Ambient. Eivissa. 96 pp.

Bayer, F.M. 1971. New and unusual Mollusks collected by R/V John Elliott Pillsbury and R/V Gerda in the tropical Western Atlantic. *Bulletin of Marine Science,* 21 (1): 111-236.

Cecalupo, A. 1985. Rinvenimento di specie rare allargo della Sardegna sud-orientale (Contributo I). Boll. Malacologico, 20(1-4): 109-114.

Clover, P.W. 1982, *Latiaxis catalog, list of* Coralliophilidae family 14.

Gasull, L. i Cuerda, J. 1974. Malacología del contenido gástrico de las grandes estrellas de mar. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares,* 19: 153-175.

Kosuge, S. i Suzuki, M. 1985. *Illustrated catalogue of Latiaxis and its related groups family Coralliophilidae* 40.

Nordsieck, 1982. *Die europäischen Meeres-Gehäuseschnecken (Prosobranchia).* Ed. G. Ficher. Stuttgart - New York. 539 pp.

Pons-Moyà, J. i Pons, G.X. 1999. Noves dades sobre mol·luscs de profunditat del SW de Mallorca (Illes Balears, Mediterrània Occidental). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears,* 42: 39-46.

Pons-Moyà, J., Pons, G.X., Garcia, Ll. i Grau, A.M. 1998. Mol·luscs i decàpodes presents en el contingut gàstric del rafel, *Trigla lyra* (Linnaeus, 1758) (Osteichthyes, Triglidae) del SW de Mallorca (Mediterrània occidental). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears,* 41: 87-100.

Poppe, G.T. i Goto, Y. 1991. *European Seashells I (Polyplacophora, Caudofoveata, Solenogastra, Gastropoda).* Verlag Christa Hemmen Ed. Wiesbaden. 352 pp.

Sabelli, B., Giannuzzi-Savelli, R. i Bedulli, D. 1990-92. *Catalogo annotato del Molluschi marini del Mediterraneo.* Societa Italiana di Malacologia. Bologna. 781 pp.